Exercicios de autoavaliación

Morfoloxía. Palabras variables 2 (os determinantes e os pronomes)

1. **Nas frases seguintes: 1) subliña todas as palabras que funcionen como determinantes, 2) sinala o tipo de determinante (artigo, demostrativo, etc.) e 3) indica o tipo de determinación que realiza (actualización, deíxe, cuantificación, cualificación):**

- Estes días vai demasiada calor
- Cada moza leva a súa carteira
- Aquel rapaz louro leva oito horas estudando
- Un ano ten doce meses
- Díxome tantas cousas precisas que xa non teño ningunha dúbida

2. **a) Que queremos dicir cando afirmamos que o pronome ten un significado ocasional? Próbao con exemplos.**

b) Explica o concepto de clase de palabras pechadas aplicado ao pronome.

c) Elixe tres pronomes persoais átonos que poidan funcionar como CD ou CI. Escribe oracións en que funcionen como CD e CI.

3. **a) Indica tres casos, cos seus correspondentes exemplos, de uso da segunda forma do artigo determinado.**

b) Utiliza a segunda forma do artigo onde cumpra:

– Tras o cume desa montaña podes divisar o mar.
– Maruxa e mais o seu irmán almorzan todos os días cadansúa cunca de leite con galletas.
– Xa é a segunda vez que atopades o gato vós os dous acochado tras a porta.
– Díxenche que comprases o xornal do domingo para consultar a carteleira.
– Para remataren antes fixeron o exercicio entrambos os dous.
– Decidiu abandonar o adestramento para non sentir os asubíos dos afeccionados por o mal que o fixo.
–Trouxeches o libro que che encarguei?

4. Completa as frases seguintes poñendo diante dos substantivos o artigo (determinado ou indeterminado) segundo sexan masculinos ou femininos:

- Vai á tenda e recolle ___ leite e ___ mel que encarguei.
- ___ lume non chegou ata ___ árbores.
- Cando escoite ___ sinal pode deixar ___ mensaxe.
- Cruzamos ___ ponte e ao chegar ___ cume puidemos contemplar ___ paisaxe.
- Tiña ___ nariz ferido e ___ sangue manchárallе ___ traxe.
- ___ calor era abafante e ___ suor escorregáballe pola cara.
- Cando ferva ___ auga bota ___ sal.
-Fixemos ___ viaxe moi interesante.

5. a) Escribe as frases seguintes facendo a contracción das dúas palabras (preposición + artigo) que aparecen entre parénteses:

- Limpa a cara _____ (con + o) pano _____ (de + as) mans.
- Quedamos _____ (en + a) cafetería e despois decidimos ir _____(a + o) cine.
- Dille _____ (a + o) teu avó que corte o cable _____ (con + as) tenaces.
- Iamos camiñando _____ (por + a) carballeira, cando apareceu teu irmán _____ (por + o) camiño que leva _____ (a + a) túa casa acompañado _____ (de +a) moza.

b) Escribe as frases seguintes facendo a contracción das dúas palabras (preposición + artigo) que aparecen entre parénteses:

- Aquela muller era _____ (de + un) lugar das montañas.
- A casa estaba _____ (en + unha) rúa solitaria.
- Sube ao tellado _____ (con + unha) escada de man.
- Tiña o lapis gardado _____ (en + un) caixón.

c) Escribe as frases seguintes facendo a contracción das dúas palabras (preposición + determinante demostrativo) que aparecen entre parénteses:

- Agardarei por ti _____ (en + esta) esquina.
- Mentres eu traballo _____ (en + isto), ti estuda.
- Non souben nada _____ (de + aquela) moza.
- Eu non quero entrar _____ (en + ese) asunto.
- Gardo as lembranzas _____ (de + eses) días.
- _____ (de + iso) que dis, eu non creo nin a metade.
- Non quero que me fales mal _____ (de + esas) rapazas.
- A vida _____ (de + este) pobo sempre estivo marcada pola emigración.

- _____ (de + aquilo) que che contei, non digas nada.
- O traballo _____ (de + estes) rapaces é digno de loubanza.

6. Escribe unha oración en que o posesivo teña que ir precedido polo artigo; outra en que sexa optativo o uso do artigo ante o posesivo; unha terceira en que sexa obrigada a ausencia do artigo ante o posesivo.

7. a) Introduce nas seguintes frases as formas dos posesivos que correspondan en cada caso:

- El ten unha casa bonita.
A _____ casa é bonita.
- Eu teño cousas nas que non quero que ninguén ande.
Non quero que ninguén ande nas _____ cousas.
- Xoán e mais eu temos libros en común para estudar xuntos.
Os _____ libros son para estudarmos xuntos.
- Os discos que tedes ti e mais a túa irmá están no faiado.
Os _____ discos están no faiado.
- Elas teñen bolígrafos de cores que son novos.
Os _____ bolígrafos de cores son novos.
- Ti tes uns fillos que son moi bos estudantes.
Os _____ fillos son moi bos estudantes.

b) Escribe tres oracións en que empregues o posesivo con valor de "propiedade exclusiva".

Exemplo: *Onte comprei un coche. Este coche é de meu.*

c) Escribe tres oracións nas que empregues o posesivo con valor "distributivo".

Exemplo: *Os tres irmáns cearon cadansúa tortilla francesa.*

8. Introduce nas seguintes oracións as contraccións de preposición e determinante indefinido que se che indican entre parénteses:

- Miraremos _____ (en + outra) tenda.
- Carme non é de aquí, é _____ (de + outro) lugar.
- A información que precisamos ten que estar _____ (en + algún) libro.
- _____ (de + algunha) maneira terei que esquecerte.
- A taxa de natalidade diminuíu _____ (en + algunhas) comunidades autonómicas

9. Escribe os cardinais, ordinais e partitivos correspondentes a 526, 83, 98, 147, 918, 3.833.

10. a) Volve escribir as seguintes frases substituíndo os números cardinais pola súa forma escrita:

- Comprei 1.984 selos para a miña colección.
- O premio do concurso consistía nun cheque por valor de 526.432 euros.
- Na festa do queixo vendéronse 14.801 pezas deste rico produto.
- O imposto sobre o valor engadido da vivenda era de 6.679 euros.
- Para a nosa viaxe a Suíza trocamos 315.500 das antigas pesetas a francos suízos.
- Esa fábrica de coches ten a marca de 25.789 vehículos diarios, 1.500 empregados e unha extensión de 5.615 metros cadrados.

b) Volve escribir as seguintes frases substituíndo os números ordinais pola súa forma escrita:

Exemplo: Quedou de 2º no campionato: *Quedou de segundo no campionato.*

- Neste momento ocupa o 34º lugar na lista dos mellores do mundo na súa especialidade.
- Van construír un rañaceos na cidade, mais a min non me gustaría vivir no 49º andar.
- Quedamos bloqueados no ascensor á altura do 8º andar.
- Na carreira de obstáculos do domingo pasado quedou na 7ª posición.
- Ocupo a 100ª posición nas listas do SERGAS para cubrir novas prazas.

11. Corrixe os erros:

- Foi conmigo ao cine.
- Perder é posible: hai que contar con elo.
- Peiteouse o cabelo.
- Xa che vin na festa.
- Fálalle con educación aos empregados.

12. Cal é a diferenza entre nós/nosoutros, vós/vosoutros? Explícaa con oracións creadas por ti.

13. a) Substitúe os suxeitos salientados polo correspondente pronome:

- **Sofía** vai vir esta tarde.
- **Otilia e a súa amiga** traballan nunha axencia de viaxes.
- **Ti e mais eu** temos moito en común.
- **Xabier e ti** teredes que chegar máis cedo.

- **O noso profesor** ten moito prestixio.

b) Substitúe os elementos subliñados polo seu pronome correspondente. Identifica en cada caso a función que desempeña:

- Quero ese disco para o meu aniversario.
- Ti recibiches unha chamada.
- Colleu o libro e marchou.
- Eles comeron os pasteis.
- Ti trouxeches os paquetes.
- Fernando escribiu unha novela.
- Bebe o leite.
- Meu pai comproulle a Xerardo unha moto.
- As rapazas dixeron aos seus pais o acontecido.
- Compra aos teus irmáns dous lapis.
- Puxeron ao teu veciño unha multa.
- Quero a ti os cartos porque tes abondos.
- Trouxo un agasallo para nós.
- Ti sae da casa en canto chamen. (a ti)
- Nunca puxeron unha multa. (a min)
- Non comerei agora. (o biscoito)
- Onde atopaches? (a ela)
- Ninguén dixo a verdade. (a ti)
- Xa contara. (a min, o ocorrido)
- Quixo que o levase.
- Intúo que non me queres convidar.
- Pola túa carta sabemos que estás moi contenta aí.
- Acordamos que serás un novo membro do grupo.
- Mañá lembrareille a Xoán e a María que lles toca fregar os pratos.
- Souben que foras admitido na nosa universidade.

14. Completa con *te* ou *che* as frases seguintes:

- Vin_____ onte no concerto de rock.
- Xa me contaron que _____ deron unha boa noticia.
- Non _____ dixen nada por non molestar_____ .
- Chamáron_____ por teléfono e dixéronme que _____ dese o recado.
- Cortei_____ un pouco a perna do pantalón porque _____ quedaba moi longa.

15. Substitúe os elementos necesarios polo seu correspondente pronome relativo, sinalado entre parénteses:

Exemplo: a rapaza está á dereita de Xiana. A rapaza é a miña amiga: *a rapaza que está á dereita de Xiana é a miña amiga.*

- Eu quero mercar un coche. O coche é un monovolume. (que)

- Onte vin chegar uns nenos. Os nenos viñan de excursión. (que)
- Esta mañá chamaron por teléfono. Foron os meus tíos. (quen)
- Fabricaron unha máquina nova. Descoñecemos o seu funcionamento. (cuxo)
- Pagaron a entrada. Entraron ao concerto. (canto)
- Colón chegou a América. Estes son os planos. (cal)

16. Propón dous casos en que se deba acentuar o interrogativo e outros dous en que se deba acentuar o exclamativo por considerares que se trata dun contexto que pode provocar confusión.

1:

- Estes (demostrativo/deíxe) días vai demasiada (indefinido/cuantificación) calor.
- Os (artigo determinado/actualización) meus (posesivo/deíxe) amigos fixeron varias (indefinido/cuantificación) viaxes.
- Aquel (demostrativo/deíxe) rapaz louro (adxectivo/cualificación) leva oito (numeral cardinal/cuantificación) horas traballando.
- Cada (indefinido/cuantificación) moza leva a (artigo determinado/actualización) súa (posesivo/deíxe) carteira.
- Un (numeral cardinal/cuantificación) ano ten doce (numeral cardinal/cuantificación) meses.
- Esta (demostrativo/deíxe) finca ten varios (indefinido/cuantificación) propietarios.
- Díxome tantas (indefinido/cuantificación) cousas precisas (adxectivo/cualificación) que xa non teño ningunha (indefinido/cuantificación) dúbida.

2:

A)

Non teñen trazos semánticos permanentes, senón que en cada ocasión toman os trazos do nome que substitúen. Coche sempre significa *'vehículo automóbil de catro rodas'.* Con todo, un pronome como *este* toma en cada caso o valor do nome que substitúe ou cara ao que indica, polo que tamén se denominan deícticos: *O coche verde está mal aparcado → Este está mal aparcado. O libro verde é de matemáticas → Este é de matemáticas.* No primeiro caso, este sinala cara ao elemento *coche*; no segundo, cara a *libro.*

B)

Indica que non se poden crear máis pronomes nin por derivación nin por composición, non como ocorre con adxectivos, substantivos, verbos, etc. De *pasar* podemos formar *repasar*; con todo, non podemos crear **reel, *reeste*, etc.

C)

Xa **me** chamaron. Non **me** deron a noticia. Non **nos** viron na feira. Non **vos** deron as entradas. Non **nos** ameazaron. Non **nos** entregaron os impresos de matrícula.

3:

A)

Tras de forma verbal rematada en -r ou -s: *imos merca-lo libro de lingua*. Tralos pronomes átonos rematados en -s: *entregóulle-las notas aos pais*. Tralos pronomes tónicos nós, vós: *vó-los dous sabedes ben iso*.

B)

– Tralo cume desa montaña podes divisa-lo mar.
– Maruxa e mailo seu irmán almorzan tódolos días cadansúa cunca de leite con galletas.
– Xa é a segunda vez que atopáde-lo gato vó-los dous acochado trala porta.
– Díxenche que compráse-lo xornal do domingo para consulta-la carteleira.
– Para remataren antes fixeron o exercicio entrámbolos dous.
– Decidiu abandonar o adestramento para non senti-los asubíos dos afeccionados polo mal que o fixo.
– Trouxéche-lo libro que che encarguei?

4:

- Vai á tenda e recolle **o** leite e **o** mel que encarguei.
- **O** lume non chegou ata **as** árbores.
- Cando escoite **o** sinal pode deixar **a** mensaxe.
- Cruzamos **unha** ponte e ao chegar ao/ó cume puidemos contemplar **a** paisaxe.
- Tiña **o** nariz ferido e **o** sangue manchárallе **o** traxe.
- **A** calor era abafante e **a** suor escorregáballe pola cara.
- Cando ferva **a** auga bota **o** sal.
- Fixemos **unha** viaxe moi interesante.

5:

A)

- Limpa a cara **co** (con + o) pano **das** (de + as) mans.
- Quedamos **na** (en + a) cafetería e despois decidimos ir **ao/ó** (a + o) cine.
- Dille **ao/ó** (a + o) teu avó que corte o cable **coas** (con + as) tenaces.
- Iamos camiñando **pola** (por + a) carballeira, cando apareceu teu irmán **polo** (por + o) camiño que leva **á** (a + a) túa casa acompañado **da** (de +a) moza.

B)

- Aquela muller era **dun** (de + un) lugar das montañas.
- A casa estaba **nunha** (en + unha) rúa solitaria.
- Sube ao tellado **cunha** (con + unha) escada de man.
- Tiña o lapis gardado **nun** (en + un) caixón.

C)

- Agardarei por ti **nesta** (en + esta) esquina.
- Mentres eu traballo **nisto** (en + isto), ti estuda.
- Non souben nada **daquela** (de + aquela) moza.
- Eu non quero entrar **nese** (en + ese) asunto.
- Gardo as lembranzas **deses** (de + eses) días.
- **Diso** (de + iso) que dis, eu non creo nin a metade.
- Non quero que me fales mal **desas** (de + esas) rapazas.
- A vida **deste** (de + este) pobo sempre estivo marcada pola emigración.
- **Daquilo** (de + aquilo) que che contei, non digas nada.
- O traballo **destes** (de + estes) rapaces é digno de loanza.

6:

Por exemplo. O meu caderno é o azul. Meus pais/Os meus pais chegaron onte. Ben te coñezo, meu amigo.

7:

A)

A **súa** casa é bonita.
Non quero que ninguén ande nas **miñas** cousas.

Os **nosos** libros son para estudarmos xuntos.
Os **vosos** discos están no faiado.
Os **seus** bolígrafos de cores son novos.
Os **teus** fillos son moi bos estudantes.

B)
Por exemplo:
- Non quero discutir contigo, son pacífico **de meu**.
- Xa tes casa **de teu** e podes convidar os teus amigos.
- Xoán agora xa ten coche **de seu** e non depende do dos pais.

C)
Por exemplo:
- Cada rapaz viña con **cadanseu** libro á clase.
- Os meus cans colleron **cadansúa** perdiz.
- Saíronlles **cadansúas** espullas no nariz

8:
- Miraremos **noutra** (en + outra) tenda.
- Carme non é de aquí, é **doutro** (de + outro) lugar.
- A información que precisamos ten que estar **nalgún** (en + algún) libro.
- **Dalgunha** (de + algunha) maneira terei que esquecerte.
- A taxa de natalidade diminuíu **nalgunhas** (en + algunhas) comunidades autonómicas no último ano.

9:

Cincocentos/Quiñentos vinte e seis. Quinxentésimo vixésimo sexto. A cincocentas/quiñentas vinte e seis parte. Oitenta e tres. Octoxésimo terceiro (para ordinal e partitivo). Noventa e oito. Nonaxésimo oitavo (para ordinal e partitivo). Cento corenta e sete. Centésimo cuadraxésimo sétimo. Novecentos dezaoito. Nonaxésimo décimo oitavo. Tres mil oitocentos trinta e tres. Tres milésimo octoxésimo trixésimo terceiro.

10:
A)
- Comprei mil novecentos oitenta e catro selos para a miña colección.
- O premio do concurso consistía nun cheque por valor de cincocentos vinte e seis mil catrocentos trinta e dous euros.
- Na festa do queixo vendéronse catorce mil oitocentas unha pezas deste rico produto.
- O imposto sobre o valor engadido da vivenda era de seis mil seiscentos setenta e nove euros.
- Para a nosa viaxe a Suíza trocamos trescentas quince mil cincocentas das antigas pesetas a francos suízos.

- Esa fábrica de coches ten a marca de vinte e cinco mil setecentos oitenta e nove vehículos diarios, mil cincocentos/quiñentos empregados e unha extensión de cinco mil seiscentos quince metros cadrados.

B)

- Neste momento ocupa o trixésimo cuarto lugar na lista dos mellores do mundo na súa especialidade.
- Van construír un rañaceos na cidade, mais a min non me gustaría vivir no cuadraxésimo noveno andar.
- Quedamos bloqueados no ascensor á altura do oitavo andar.
- Na carreira de obstáculos do domingo pasado quedou na sétima posición.
- Ocupo a centésima posición nas listas do SERGAS para cubrir novas prazas.

11:

Foi comigo ao cine. Perder é posible: hai que contar con iso. Peiteou o cabelo. Xa te vin na festa. Fálalles con educación aos empregados.

12:

Resposta libre.

13:

A)

- **Ela** vai vir esta tarde.
- **Elas** traballan nunha axencia de viaxes.
- **Nós** temos moito en común.
- **Vós** teredes que chegar máis cedo.
- **El** ten moito prestixio.

B)

- Quero ese disco para o meu aniversario. Quéro**o**.
- Ti recibiches unha chamada. Ti **recibíchela**.
- Colleu o libro e marchou. **Colleuno** e marchou.
- Eles comeron os pasteis. Eles **coméronos**.
- Ti trouxeches os paquetes. Ti **trouxéchelos**.
- Fernanda escribiu unha novela. Fernanda **escribiuna**.
- Bebe o leite. **Bébeo**.
- Meu pai comproulla.
- As rapazas dixeron aos seus pais o acontecido. As rapazas dixéron**llelo**.
- Compra aos teus irmáns dous lapis. Cómpra**llelos**.
- Puxeron ao teu veciño unha multa. Puxéron**lla**.
- Quero a ti os cartos porque tes abondos. Quéro**chos** porque tes abondos.
- Trouxo un agasallo para nós. Tróuxo**nolo**.
- Sae da casa en canto **te** chamen.
- Nunca **me** puxeron unha multa.
- Non **o** comerei agora.
- Onde **a** atopaches?
- Ninguén **che** dixo a verdade.

- Xa **mo** contara.
- Quíxoo.
- **Intúoo**.
- Pola túa carta.
- **Acordámolo**.
- Mañá **lembraréillelo.**
- **Sóubeno**.

14:

- Vin**te** onte no concerto de rock.
- Xa me contaron que **che** deron unha boa noticia.
- Non **che** dixen nada por non molestar**te**.
- Chamáron**te** por teléfono e dixéronme que **che** dese o recado.
- Cortei**che** un pouco a perna do pantalón porque **che** quedaba moi longa.

15:

O coche que quero mercar é un monovolume.
Os nenos que vin chegar onte viñan de excursión.
Foron os meus tíos quen chamaron por teléfono esta mañá.
Entraron ao concerto cantos pagaron a entrada
Estes son os planos a través dos cales Colón chegou a América.

16:

Resposta libre.